

مبادی و اصول «فقه حکومتی»

جلد دوم

ماهیت و مناسبات «احکام الهی و حکومتی»

دبیح‌الله نعیمیان

اندیشکده فقه حکومتی

www.ketab.ir

سرشناسه:	نعیمیان، ذبیح‌الله، ۱۳۵۱ -
عنوان و نام پدیدآور:	ماهیت و مناسبات «احکام الهی و حکومتی»: مبادی و اصول «فقه حکومتی» / ذبیح‌الله نعیمیان.
مشخصات نشر:	قم: کتاب فردا، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری:	۴۵۰ ص. : ۲۱/۵×۱۴/۵ س.م.
شابک:	۹۷۸-۶۰۰-۶۳۷۵-۴۸-۹
وضعیت فهرست نویسی:	فیا
مندرجات:	مبادی و اصول «فقه حکومتی».
موضوع:	علوم سیاسی (فقه)
موضوع:	Political science (Islamic law)
موضوع:	اصول فقه
موضوع:	Islamic law -- Interpretation and construction
موضوع:	حکم حکومتی
موضوع:	Act of state
رده بندی کنگره:	BP۱۹۸/۶ / ۱۶۸ ن ۱۳۹۶
رده بندی دیویی:	۲۹۷/۳۷۹
شماره کتابشناسی ملی:	۵۱۰۸۲۵۰

www.ketab.ir

مبادی و اصول فقه حکومتی - جلد دوم
ماهیت و مناسبات «احکام الهی و حکومتی»

پدیدآورنده: نعیمیان، ذبیح‌الله

ناشر: کتاب فردا

چاپ دوم: تابستان ۱۴۰۰

شمارگان: ۳۳۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۳۷۵-۴۸-۹

قیمت: ۹۰۰,۰۰۰ ریال

توزیع: کتاب فردا، قم، میدان بسیج، خیابان ایرانی، کوچه ۴، پلاک ۲۱

تلفن: ۰۲۵-۳۷۷۴۶۹۹۲

صندوق پستی: ۳۷۱۵۵-۸۱۳۷

فروش اینترنتی: BookRoom.ir

پاتوق کتاب فردا

© کلیه حقوق مادی و معنوی اثر برای ناشر محفوظ است.

فهرست اجمالی

دیباچه

۲۷

الف. جایگاه بحث از «ماهیت و مناسبات» احکام ولایی - حکومتی " با

۳۰

"احکام الهی - شرعی"

ب. چرایی واکاوی «ماهیت و مناسبات احکام حکومتی با احکام الهی»

۳۲

ج. پرسش های اصلی و فرعی در «پژوهش حاضر»

۳۴

د. رویکرد و روش «پژوهش حاضر»

۳۶

ه. مفهوم شناسی «حکم» و «حکم شرعی»

۳۸

بخش اول: چیستی «حکم شرعی»

۵۱

فصل اول: تنوع «ماهیت شناسی اهل تسنن» از «حکم شرعی»

۵۳

الف. ماهیت شناسی و تعریف «حکم شرعی» با محوریت «خطاب الهی»

۵۵

(تلقی عمدتاً اشعری)

۶۰

ب. ماهیت شناسی و تعریف «حکم شرعی» با محوریت «اثر خطاب»

- ج. تمایز «برخی معتزلیان» میان «حکم و فعل» در مقام «ماهیت‌شناسی و
 ۶۱ تعریف حکم شرعی»
- فصل دوم: «ماهیت‌شناسی و تعریف شیعی» از «حکم شرعی»
 ۶۵ الف. «حکم شرعی» به مثابه «خطاب الهی»
 ۶۸ ب. «حکم شرعی» به مثابه «مدلول و مقتضای خطاب شارع»
 ۷۴ ج. «حکم شرعی» به مثابه «طلب» یا «اراده شارع»
 ۷۷ د. «حکم شرعی» به مثابه «بعث و زجر»
 ۸۲ هـ. «حکم شرعی» به مثابه «اعتبار»
 ۸۵ و. «حکم شرعی» به مثابه «علم»
 ۹۲ ز. «حکم شرعی» به مثابه «مجعول شرعی»
 ۹۳ فصل سوم: خاستگاه «تنوع» در «ماهیت‌شناسی حکم شرعی»
 ۱۰۵ الف. خاستگاه سه‌گانه «ماهیت‌شناسی حکم شرعی»
 ۱۱ ب. تأثیر «مبانی کلامی - فلسفی»
 ۱۷ ج. تأثیر «مبانی اصولی - فقهی»
 ۲۷ بخش دوم: چستی «حکم حکومتی»
 ۳۹ فصل چهارم: تلقی‌های مختلف از «حکم حکومتی»
 ۴۲ الف. تعریف «حکم حکومتی» با نظریه «تأمین مصالح متغیر»
 ۴۳ ب. تعریف «حکم حکومتی» به عنوان «وسیله تنظیم نسبت‌های کلان
 اجتماعی» و ابزار «سرپرستی تکامل جامعه»
 ج. تعریف «حکم حکومتی» با نظریه «انشاء احکام مخالف با احکام
 ۵۸ اولیه»
 د. تعریف «حکم حکومتی» با نظریه «تطبیق احکام اولیه و ثانویه»
 ۶۲ هـ. تعریف «حکم حکومتی» با نظریه «تطبیق احکام» و «اهداف و ارزش‌های
 ۶۴ شرعی»

- و. شمول تعریف «حکم حکومتی» نسبت به «تحریم» یا «ایجاب
 مباحات» ۱۶۵
- ز. تعریف «حکم حکومتی» در جهت «تطبیق احکام تکلیفی و احکام
 وضعی» ۱۶۶
- ح. تعریف «حکم حکومتی» به مثابه «احکام مستقل از احکام شرعی الهی» و
 «فتاویٰ فقها» ۱۶۷
- ط. مفاهیم و واژگان مشابه ۱۹۰
- بخش سوم: نسبت «احکام ثابت و متغیر» با «تقنین ولایی» و «انشاء احکام حکومتی» ۱۹۷
- فصل پنجم: خاستگاه و ابعاد «تغییرناپذیری احکام الهی» ۲۰۱
- الف. تقریر «آیت الله محمدهادی معرفت» ۲۰۵
- ب. تقریر «مرحوم آذری قمی» ۲۰۸
- ج. تقریر «آیت الله صافی گلپایگانی» ۲۲۳
- د. تقریر «آیت الله جعفر سبحانی» ۲۳۲
- و. تقریر «آیت الله مصباح یزدی» ۲۳۶
- ز. تقریر «آیت الله مؤمن» ۲۳۹
- فصل ششم: خاستگاه و ابعاد «تغییرپذیری برخی احکام شرعی» ۲۴۵
- الف. تقریر «آیت الله شهید سید محمد باقر صدر» ۲۴۷
- ب. تقریر «آیت الله محمدهادی معرفت» ۲۵۰
- ج. تقریر «مرحوم آذری قمی» ۲۵۴
- د. تقریر «آیت الله لطف الله صافی گلپایگانی» ۲۶۲
- ه. تقریر «آیت الله مصباح یزدی» ۲۶۷
- و. تقریر «آیت الله مؤمن» ۲۸۵
- ز. تقریر «آیت الله جوادی آملی» ۲۹۸

هر نظام سیاسی برای ارتقای کارایی و کیفیت نقش آفرینی نیازمند تأملات نظری مناسب است: این تأملات می‌بایست معطوف به اصلی‌ترین و اساسی‌ترین نیازهای دائمی باشد. در این میان، بحث از کیفیت تدبیر و کیفیت تصمیم‌سازی و تصمیم‌گیری در نظام سیاسی اسلام، ما را به بحث از جعل و صدور فرامین و احکامی رهنمون می‌کند که وظیفه و حق مربوط به آنها به زمام‌داران جامعه باز می‌گردد. پژوهش حاضر به یکی از ابعاد گسترده مقوله حکم حکومتی با عنوان «ماهیت و مناسبات احکام حکومتی با احکام الهی» اختصاص یافته است. به عنوان درآمدی بر این موضوع، نکات زیر را مورد توجه قرار می‌دهیم:

- الف. جایگاه بحث از «ماهیت و مناسبات احکام ولایی - حکومتی» با «احکام الهی - شرعی»؛
- ب. چرایی و اکاوی «ماهیت و مناسبات احکام حکومتی با احکام الهی»؛
- ج. پرسش‌های اصلی و فرعی در «پژوهش حاضر»؛
- د. رویکرد و روش «پژوهش حاضر»؛
- ه. مفهوم‌شناسی «حکم» و «حکم شرعی».